

וקא לנטות אחרי הבצע לעזור חנף על דם נקי; ולא למסוך סם המות לכל איש ואשה להמית רעהו; ולא להגיד בעקריהם ואף לא למסרגו לכל אדם, ולא להסיח בכל דבריו; ולא לתת דמים בכל מלאכת רפואות; ולא לצדות לעורר מחלה על גפש אדם, ולבלתי תת מום באדם למהר ולהבקיע בשר אדם בכל ברזל או במכות אש, עד אשר יבחן פעמיים ושלוש — אז תתנו עצתכם. ולא תמשול בכס רוח רעה לרום עיניכם ולבכם; ואל תטורו נקמת כל איבה באדם חולה; ולא להחליף אמרתכם בכל שנה ה' אלקינו לעשות, כי אם לשמור פקודיו ומצותיו ללכת בכל דרכיו, למען מצוא חן בעיניו להיות נקיים ונאמנים וישרים. כה הוכיחו והשביעו אסף ויוחנן את תלמידיהם.

תפילת יום-יום של רופא *

אל טוב ורחום! אתה יצרת בחכמתך את גוף האדם. כלים לרבבות הרכבת בו לעשות את פעלם בלי הרף, כדי לשמור עליו ולהזין אותו בשלמות היופי כבית-קיבול לחיי נצח. בלי חשק יפעלו בהשקט את פעלם, בסדר, בהתאמה ובמיוזג. אבל במקרה ששבירת החומר, או תאוות בלתי מרוסנות, יפסיקו את הסדר הגכון ואת השלמות, יבואו הכוחות לידי התנגשות והגוף עלול להתפורר ולשוב לעפר בראשית. או אז תשלח לאדם את מלאכיך מטיבי מעש, הלא הם המחלות, לבשר את הסכנה הקרובה לבוא ולהמריצו להתגונן מפניהם בעוד מועד.

את אדמתך, נהריך והריך ריווית בחמרי מרפא, להפיג את יסורי יצוריך ולמנוע משחית מהם. ולאדם נתת חכמה לפדות את גוף האדם, ולהכיר את פעולותיו, הן בסדריו המתוקנים והן המופרעים; וגם להוציא את חמרי התרופה ממקומות הימצאם, לחקור את תכונותיהם הטובות, לייצר אותם ולהשתמש בהם לפי מהות המחלה.

גם בי בחרה השגחתך הנצחית לשמור על חיי יצוריך ובריאותם, הנני עתה למלא את שליחותי. עזרני, א-ל רחום, בתפקידי הגדול והצליחני; כי בלעדי עזרתך לא יצליח האדם אף בקטון מעשיו. מלא את גפשי אהבה למקצועי וליצוריך, אל תתן לתאוות הבצע, התהילה והכבוד להתערב במפעלי; כי אלה הן שונאי האמת ואהבת האדם, וגא אל יטעוני בתפקידי הגדול לגמול טוב עם יצוריך.

חזק את כוחות גופי ונפשי ויהיו הם בכל עת נכונים לפעולה, בלי לאות, במקרה העשיר והעני, הטוב והרע, האוהב והשונא. תן לי לראות בחולה

(*) תפילה זו יוחסה לרמב"ם (ד"ר מורטון רובינס, ב„הרופא העברי“, משנת 1942). אכן, פרופ' י. ליבוביץ „דפים רפואיים“, כרך ג', חוב' א', אור ב', תש"ך, הוכיח שזו טעות. תפילה זו פורסמה לראשונה בגרמנית בכתב יד בקובץ, Deutsches Museum, Leipzig, 1738 תורגמה לעברית ע"י אברהם אייכל ב„המאסף“, כרך ו', שנת 1790, ובו מצויין שהתפילה נחתברה ע"י מרכוס הרץ (1803—1747), ותורגמה לעברית עפ"י בקשתו. התרגום המובא כאן נעשה מחדש ע"י פרופ' י. ליבוביץ מהמקור הגרמני.

וראה עוד: F. Rosner, Bull. Hist Med, 41:440, 1967

אף את האדם, כי אדם הוא! הן גם אתה יוצר את האדם ומקיימו, אם עשיר הוא או עני, אם טוב הוא ואם רע, אם הוא אותב או שונא. קיים בתוכי שכל בריא ופשוט, ששיג את הנוכחי ויתפוס אל-נכונה את המשוער. אל תתן לו לרדת עד שישגה במה שניתן לראות, גם לא להתנשא עד שיראה מה שאינו ניתן לראות, כי הגבול הוא עדין ושוטף באמנות הגדולה של הטפול בחיי יצוריק ובבריאותם.

מלא את לב החולים אמון בי ובאמנותי ושמיעה לעצתי. הרחק מעל ערש מדויהם כל רופאי אליל וכל צבא הקרובות, היועצות, והמטפלות המתחכמות; כי אלה הם עם אכזרי, אשר ביהירותם מכלים את המפעלים הטובים של אמנות הרפואה ולעתים קרובות אף גורמים מות ליצוריק.

כשאמנים חכמים ממני ירצו לתקן את דרכי ולהוכיחני, נא תן לרוחי לרחוש תודה להם ולהקשיב לדבריהם; כי היקף האמנות הוא גדול ואין אחד רואה מה שרואה חבירו. אבל אם יהירים חסרי חכמה יוכיחוני, נא חזק את רוחי כברזל באהבת האמנות ויעמוד בפניהם להגן על האמת כפי שהוא מרגיש בה, בלי להחשיב את גדולת מתנגדי ואת גילם; כי הפעם היותר הוא מות ומחלה ליצוריק.

האצל על רוחי נחת וסבלנות, עת שחברים זקנים ממני, המתגאים על רוב שנותיהם, ידחוני וילעגו לי ובלעג-שפתיים יחשבו לתקנני. תן לי להפיק תועלת מהטוב שבהם, כי הם יודעים לא מעט (ואם יחכמו, ידעו אף הרבה), גם מה שזר לי עד כה; אל אראה עלבון בגאותם, כי זקנים הם ואין הזקנה תריס בפני היצר — והלא אף אני מקוה להאריך ימים על האדמה לפניך, א-ל טוב ורחום.

חנני במידת ההסתפקות, רק לא באמנות הגדולה. אל תתן לעולם למחשבה שתתעורר בי, כאילו יש לי די בידיעות, אלא תן בי כוח זמן וחשק לתקן בלי הפסק את ידיעותי ולרכוש לי עוד ידיעות חדשות. האמנות היא גדולה, אבל גם תבונת האדם לא תדע גבול; תמיד היא שואפת להתקדמות. בידיעותי מאתמול יגלה רוחי היום שגיאות לרוב, ואת ידיעותי מהיום ימצא מחר מלאות תועה. א-ל טוב ורחום! אתה בחרת בי לשמור על יצוריק בחייהם ובמותם, הנני עתה למלא את שליחותי. חזקני בתפקידי הגדול הזה, כדי שיצליח, כי בלעדי עזרתך לא יצליח האדם אף בקטן מעשיו.

ואמרו, כי מלאכת הרפואה מכל מלאכות חשובה, כי היא מלאכה וחכמה ואל חכמת הטבע קרובה.

אחריכן קרא המבקש עם הרופא ספרי הרפואות ושימש עמו חולים. ויהי כאשר רצה להסדר ממנו, אמר לו: אדוני הרופא, צונוי! אמר לו: שמור בריאותך בהשמרך מאכל אכילה גסה רק לשבעה, ובעובך עצלות היגיע.

(שם טוב אבן פלקירא, ספר המבקש, 1263).